

Samenvatting voortgangsrapportage WBP2

voortgang

Het Waterbeheersplan van de waterschappen in Hollands Noorderkwartier 2000-2004-2010 (WBP2) bevat 6 thema's welke zijn uitgewerkt tot 90 acties. De afzonderlijke waterschappen hebben voor deze acties, elk voor hun beheergebied, een verschillende uitwerking geformuleerd (263 in totaal) met ook een verschillend ambitieniveau. Dit blijkt onder meer uit de omschrijving en de (geplande) looptijd van de actie per waterschap. Om de realisatie van WBP2 in kwantitatieve zin te meten, is daarom niet alleen gekeken naar de absolute, maar ook naar de relatieve voortgang. De ambitie was dat 21% van de acties in 2002 gereed zou zijn en dat nog eens 50% in 2004, dus binnen de looptijd van WBP2, voltooid zou worden, terwijl voor de resterende 29% een grotere tijdsperiode (tot 2010 of later) nodig geacht werd. Gerelateerd aan deze planning blijkt dat 3% van de acties voor ligt op planning, dat 64% verloopt volgens planning en dat 33% achter ligt op de planning. In absolute zin is 30% van de acties (nog) niet gestart, wordt aan 65% gewerkt en is 4% gereed. Hierbij dient wel de relativerende opmerking gemaakt te worden dat acties onderling moeilijk vergelijkbaar zijn en van verschillend gewicht. Om deze reden en door het verschil in uitgangssituatie, ambitieniveau en planning zijn de prestaties van de afzonderlijke waterschappen dan ook niet vergeleken. Een verklaring voor het gedeeltelijk achterblijven van de realisatie bij de planning kan gezocht worden in de vertraagde vaststellingprocedure van WBP2 (december 2000 door de waterschappen en in mei 2001 door de provincie), waardoor het eerste jaar in feite al voorbij was, voordat formeel met de uitvoering kon worden begonnen. Een andere verklaring kan liggen in het feit dat tijdens het fusietraject geen nieuw personeel mag worden aangenomen, terwijl dit wel voorzien was in WBP2. Dit laat onverlet dat veel acties voortvarend zijn ingezet en dat daarnaast ook belangrijke taken zijn opgepakt die nog niet voorzien waren in WBP2, zoals de invulling van WB21 en van gebiedsgericht beleid. Sommige aandachtspunten uit WBP2 zijn door een deel van de waterschappen uitgewerkt. Bij de fusie moet een kruisbestuiving plaatsvinden van deze ervaring die verspreid aanwezig is bij de verschillende waterschappen, zoals op het gebied van waterlopenbeheerplannen, kadebeheerplannen, recreatief medegebruik en natuurvriendelijke inrichting, beheer en onderhoud.

bestedingen

De uitvoering van WBP2 kan ook worden bekeken aan de hand van de middelen die voor de geplande acties zijn ingezet. In WBP2 is voor alle acties voor de jaren 2000-2003 een schatting gemaakt van de benodigde middelen. Door de BBP-opbouw van begrotingen en bestedingsoverzichten is het echter onmogelijk om deze eenduidig te relateren aan de financiële gegevens uit WBP2 (veel BBP-posten betreffen een combinatie van WBP2-beleid en 'reguliere taken'). Een dergelijke oormerking dient direct bij het opstellen van een begroting te worden gelegd, maar is toen nagelaten. Bijkomende zaken zijn dat in WBP2 gewerkt is met verschillende actielijsten waaraan bedragen gekoppeld zijn, waardoor soms onduidelijk is welk totaal krediet benodigd is, dat interne menskracht soms wel en soms niet in financiële overzichten is opgenomen en dat niet vermeld is welk bedrag is aangehouden voor een gemiddelde f.t.e. Tijdens de interviewronde is van verschillende zijde opgemerkt dat getwijfeld werd aan de eenduidigheid en de betrouwbaarheid van de oorspronkelijke begroting uit WBP2. Het onderling vergelijken van financiële prestaties tussen de waterschappen en met WBP2 is daarom niet zinvol. Wel kan op grond van het meer kwalitatieve feitenmateriaal dat in deze voortgangsrapportage voorligt aangegeven worden welke acties in de komende jaren (extra) moeten worden aangezet. Op die manier kan vanuit de voortgangsrapportage een stuk onderbouwing worden geleverd aan toekomstige begrotingen. In het vervolg wordt daarom met name ingegaan op die onderdelen welke bijsturing behoeven. Dit laat onverlet dat tweederde van de acties wel goed verloopt.

betekenis van WBP2

De betekenis van WBP2 ligt in de eerste plaats in het werkproces tijdens het opstellen en nu tijdens de uitvoering ervan. De samenwerking tussen de waterschappen is geïntensiveerd en men is beter op de hoogte van elkaars uitgangspunten en activiteiten. Het opstellen van WBP2 heeft veel tijd gekost, maar was een belangrijke gezamenlijke exercitie die het pad effende voor de fusie. Geconstateerd is dat, hoewel veel acties ook zouden plaatsvinden zonder WBP2, de waterschappen in een gelijkgestemde richting werken, dat 'de neuzen dezelfde kant opstaan'. Overigens blijkt de inhoud van WBP2 bij de niet-beleidsmedewerkers slecht bekend, terwijl het plan wel uitgevoerd moet worden door de lijnorganisaties. En hoewel WBP2 is vastgesteld door alle Colleges van Hoofdingelanden, is het ook te weinig bekend bij sommige bestuursleden en worden verschillende acties niet altijd gedragen. Omdat WBP2 wel een intensief communicatietraject doorlopen heeft, moet de verklaring mogelijk worden gezocht in de omvang en de vormgeving. Het rapport heeft een goede samenvatting, maar nodigt verder niet erg uit tot lezen en wordt door de vele herhalingen als minder toegankelijk en onoverzichtelijk ervaren. Een groot deel van het rapport beschrijft bestaand beleid, waardoor beleidswijzigingen mogelijk onderbelicht blijven. Een positief punt in de externe communicatie is geweest dat goed is ingespeeld op commentaar van buitenaf. Zo is het Masterplan 'Water voor Texel' gestart naar aanleiding van kritiek tijdens de voorlichting over WBP2 dat dit 'te veel van anderen en te weinig van Texel' zou zijn. In het algemeen is WBP2 belangrijk in de contacten met derden. Met name via het gebiedsgericht beleid vindt een intensieve samenwerking plaats met andere overheden, maatschappelijke organisaties en particulieren. Derden zijn hierbij gestimuleerd om initiatieven te nemen en initiatieven van derden zijn gehonoreerd. Voor toepassing daarvan is het nodig te beschikken over een heldere eigen visie. WBP2 voorziet hierin en is daardoor van grote betekenis.

actualiseren

Na de fusie is het nodig WBP2 te actualiseren. Redenen hiertoe zijn:

- de 90 acties uit WBP2 zijn door de waterschappen zeer verschillend of soms zelfs in het geheel niet geïmplementeerd, meer uniformiteit is nodig en bundeling van acties;
- de concreetheid en meetbaarheid van de beleidsvoornemens laat te wensen over. De huidige acties zijn hierdoor te vrijblijvend, ze zijn niet afdwingbaar en geven alleen intenties aan;
- het ontbreken van een koppeling tussen WBP2 en de BBP-systematiek, waardoor begrotingsbewaking niet mogelijk is;
- de grenzen van de districten komen niet overeen met de huidige waterschapsgrenzen en dus ook niet met de verschillende actieprogramma's.
- WBP2 is ambitieus, maar er zijn pas in 2002 op ambtelijk niveau prioriteiten gesteld binnen de 90 acties. Hierdoor vond een ad hoc invulling plaats, ontbrak coördinatie, leefde het niet erg bij de medewerkers die het moeten uitvoeren en kregen bestuurders het gevoel dat er zo weinig gebeurt met WBP2.
- de starre programmering in 90 acties biedt ook te weinig ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. Prioriteiten moeten bijgesteld kunnen worden, afhankelijk van nieuwe ontwikkelingen, zonder dat daardoor de hele programmering over de kop gaat en daardoor niet te bewaken valt.
- het gereed komen van een nieuw kader in de vorm van de deelstroomgebiedvisie voor het Noorderkwartier. Omdat deze beleid op hoofdlijnen weergeeft, valt te verwachten dat in de toekomst uitwerkingen nodig blijven als operationeel instrument voor de waterschappen.
- Het ligt voor de hand bij het actualiseren van WBP2 een koppeling te leggen met de toekomstige noodzaak om stroomgebiedbeheerplannen op te stellen op grond van de EU-kaderrichtlijn Water.

In het vervolg wordt meer inhoudelijk ingegaan op een aantal onderwerpen.

watersysteemanalyse

De acties die samenhangen met de watersysteemanalyse (beleidsindicatoren, meetnet) zijn blijven hangen in afwachting van de uitwerking van de watersysteemanalyse. Deze is later gestart dan de bedoeling was, maar wordt nu voortvarend aangepakt. Van de zijde van de provincie is geformuleerd welke parameters bepaald zouden moeten of kunnen worden ten behoeve van de provinciale watersysteemrapportage. Het is belangrijk hier tegenover de wensen en behoeften van waterschapszijde te stellen. Acties in het verlengde van het meetplan, zoals het implementeren van een meer dynamisch peilbeheer komen door gebrek aan gegevens nog niet van de grond. Hier ligt een punt van aandacht voor de komende periode.

peilbeheer

De waterschappen hanteren verschillende eindjaren voor het uitvoeren van een pilotproject en het vervolgens, daar waar mogelijk, invoeren van flexibel of dynamisch peilbeheer. Implementatie voor 2004 is niet haalbaar, onder meer door de sterke koppeling aan het landelijke GGOR-project en de faalkansenstudie. Gelet op het draagvlak bij ingelanden zal de nodige aandacht geschonken moeten worden aan het communicatietraject bij wijzigingen in peilbeheer. Dit geldt zeker ook met betrekking tot het beleid om alle onderbemalingen voor 2010 op te heffen. Deze actie is niet overal bekend en wordt nog niet breed gedragen door bestuursleden en ambtenaren. De fusie biedt de kans om de kwaliteitsaspecten meer dan voorheen mee te nemen in peilbesluiten.

faalkansen en Levende Berging

In WBP2 zijn activiteiten voorzien die thans onder de noemer van WB21 uitgevoerd worden. Het project 'Bescherming Wateroverlast Noorderkwartier' omvat het normeren van de polderwatersystemen, de normering van de boezemkaden en het uitwerken van het Hoogwater Informatie Systeem-Regionaal. Dit project leidt tot algemene normen voor faalkansen. Het gebiedsdekkende beeld wordt nu verfijnd en afzonderlijke polders worden doorgerekend om een terugkoppeling mogelijk te maken vanuit de praktijk.

Om ook in de toekomst te kunnen voldoen aan de faalkansen van de boezems is of wordt de capaciteit van de boezemgemalen te Zaandam, Den Helder en Kolhorn binnenkort uitgebreid en koppelingen tussen de Amstelmeerboezem en de Schermerboezem in gebruik gesteld. Als implementatie van 'Levende Berging' wordt, onder regie van de provincie, bekeken of de Schardammerkoog en de Etersheimerbraak/Kleiput aangewend kunnen worden voor waterberging en welke functiecombinaties daarbij mogelijk zijn. Als alternatief wordt de mogelijkheid van een boezememaal dat afvoert naar het Markermeer onderzocht.

inrichtings- en beheer- en onderhoudsplannen

De ervaring met en de voortgang van waterlopenbeheerplannen, kadebeheerplannen, recreatief medegebruik en natuurvriendelijke inrichting, beheer en onderhoud verschilt per waterschap. Bij alle waterschappen blijft de aanleg van natuurvriendelijke oevers achter bij de planning. Een 'groene keur' is nog nergens opgesteld en (betaalde) beheersovereenkomsten voor kaden komen nog niet van de grond. Met betrekking tot de voorjaars- en/of zomerschouw loopt het beleid van de waterschappen zeer uiteen. Veel waterschappen hebben deze al jaren afgeschaft en volstaan met een knelpuntenschouw, terwijl de zomerschouw in het gehele beheergebied van waterschap Groot-Geestmerambacht nog plaats vindt. Het in WBP2 aangekondigde actieve aankoopbeleid van boezemkaden wordt nauwelijks uitgevoerd. De aandacht voor natuur, landschap en cultuurhistorie is toegenomen. Dit komt tot uiting in diverse inrichtings- beheer- en onderhoudsplannen. Toch valt de behoefte te constateren aan meer onderbouwing van dit beleid om te voorkomen dat het allemaal solitaire acties blijven. Waterschap De Waterlanden werkt hiertoe aan een Nota Natuur, Landschap en Cultuurhistorie.

beheerkosten

Om te komen tot een meer ecologisch beheer worden door de waterschappen onderhoudsproeven gedaan in primaire waterlopen in het landelijk en stedelijk gebied en op waterkeringen en wegbermen. Geconstateerd is dat meer inzicht nodig is in beheerkosten. In tegenstelling tot Oost en Zuid Nederland, waar het meeste maaisel wordt afgevoerd, is op veel plaatsen binnen het Noorderkwartier het klepelen en laten liggen nog gewoonte. Dit hangt mogelijk samen met de in het algemeen venige of kleiige bodems die veel moeilijker te verschralen zijn dan zandbodems. In het verlengde hiervan is een goede communicatie over beheeraspecten tussen beleid en uitvoering noodzakelijk.

baggeren

De actie ´(extra) baggeren van het primair stelsel´ om voldoende waterdiepte te krijgen in kwantitatief en kwalitatief oogpunt komt nauwelijks van de grond. Complicaties zijn de vigerende keurdiepte of het ontbreken van een actuele legger. De meeste waterschappen lopen daarbij op tegen ruimtegebrek langs waterlopen door de aanwezigheid van wegen of bebouwing. Daarnaast zijn er dikwijls specifieke problemen om niet dieper te baggeren, zoals verziltingsgevaar, loopzand in de ondergrond en strijdigheid met het karakter van duinrellen. Toch is het, hoewel er soms goede redenen zijn om van de algemene lijn af te wijken, niet duidelijk waarom de actie niet is opgepakt. Voorafgaand aan een baggerwerk wordt de kwaliteit van de bagger vastgesteld. De actie om de waterbodembodemkwaliteit ook na afloop van een baggerwerk te analyseren komt niet van de grond. Dit komt mede doordat de baggercyclus dusdanig lang is, dat het extra kosten met zich meebrengt, omdat voorafgaand aan het uitvoeren van een volgende baggerbeurt toch weer opnieuw geanalyseerd moet worden.

verdroging

Het Plan van aanpak verdroging Hollands Noorderkwartier (gepland in 2000) is nog niet opgesteld. In 2002 vinden inventarisaties plaats hoe bij de verschillende waterschappen met verdroging wordt omgegaan. Een systematische aanpak van de uitvoering van de verdrogingsbestrijding wacht hierop.

vissenwater

Ten behoeve van de functie vissenwater zijn nog geen vispassages aangelegd en geen rietlanden of gronden in zomerpolders aangekocht en ingericht. Wel zijn plaatselijk oevers aangepast voor vissen en worden flauwe onderwatertaluds aangelegd. De toekenning van de functie vissenwater in het WBP2 heeft een geweldige spin off gehad naar natuurbeschermingsorganisaties. De voorlopige vissenstreefbeelden zijn uitgewerkt. Ze vormen een toetsingskader voor beheerplannen.

diffuse bronnen

Deelgenomen wordt aan de provinciale projectorganisatie en werkgroepen ´Diffuse bronnen´. Ter voorbereiding op optimalisatiestudies zijn met tenminste 80% van de gemeenten afspraken gemaakt over inventarisatie van de berekende vuilvracht van riooloverstorten en doorrekenen van het hydraulisch systeem. De maatregelen worden daarbij afgestemd op de functie van het ontvangend water. Via stedelijke waterplannen wordt invulling gegeven aan de ketenbenadering.

landbouwemissies

De implementatie van het Lozingenbesluit Open Teelten en Veehouderij vraagt nog de nodige aandacht. Daarnaast is meer gedetailleerde beleidsontwikkeling nodig voor teeltvrije zones, droge sloten en de knelpunten die door het Lozingenbesluit zijn ontstaan voor veel fruitteeltbedrijven. De ontwikkeling en onderbouwing van de Wvo-vergunning voor de bloembollenbedrijven heeft veel tijd gekost. De vergunningen voor bollenteelt op zand zijn aangescherpt. Per 2002 worden vergunningen gedifferentieerd naar het ontvangend watersysteem. Binnen concentratiegebieden bollenteelt worden de meest waardevolle en

kwetsbare watersystemen in kaart gebracht. Naast de reguliere controles voert Uitwaterende Sluizen nu projectmatige handavingsacties uit voor bepaalde bedrijfstakken. De ontwikkeling van het vergunningenbeleid voor agrarische bedrijfstakken die nog niet onder één van beide agrarische Lozingenbesluiten vallen is nog niet ter hand genomen. Bij nieuwe agrarische projectvestigingen wordt gewerkt aan een goede waterhuishoudkundige inrichting.

waterkwaliteit en diergezondheid

Bij veedrenkproblemen wordt een quick-scan toegepast. Op grond van een inventarisatie uit 2000 worden verdachte waterbodems bij overstorten gebaggerd en worden risicovolle overstorten gesaneerd, zo mogelijk nog voor de uitvoering van de vigerende rioleringsplannen.

lozingen

Op het gebied van zuiveringsbeheer is het afvalwaterketenbedrijf tot stand gekomen. Optimalisatiestudies worden uitgevoerd om transport en zuivering van afvalwater af te stemmen, zodat dit proces plaatsvindt tegen de laagste maatschappelijke kosten. Naar verwachting worden eind 2002 de studies voor alle zuiveringskringen afgerond. De effluentkwaliteit van rwzi's die op de boezem lozen wordt aangepast aan de functie vissenwater. Daarvoor wordt met name de ammoniumstikstof concentratie in het effluent omlaag gebracht. Met alle gemeenten zijn concrete afspraken gemaakt over de aanpak van lozingen in het buitengebied die niet via het riool verlopen.

waterplannen

Alle waterschappen zijn betrokken bij één of meer waterplannen. Veel voorkomende onderdelen daarin zijn duurzaam gebruik van water, ecologisch beheer, baggeren en overdracht van stedelijk water. Watersysteemanalyses worden uitgevoerd al dan niet in het kader van waterplannen en in principe bij elke nieuwbouwlocatie. In het verlengde hiervan vindt inrichting plaats conform meer duurzame uitgangspunten. Een algemene regeling voor overname van stedelijk water in het gehele Noorderkwartier wordt opgesteld en naar verwachting afgerond in 2002. Bij voorkeur vindt overname plaats als onderdeel van de uitvoering van een waterplan.

aanlegkosten nieuwe stedelijke infrastructuur

De provincie heeft op 10 juli 2001 WBP2 gedeeltelijk goedgekeurd. Goedkeuring werd onthouden aan de zin 'De waterschappen gaan ervan uit dat de aanlegkosten van waterstaatkundige infrastructuur door de projectontwikkelaar (1^e bewoner) worden opgebracht'. Deze zin was in strijd met het vigerend provinciaal beleid. Volgens de Bijdrageregeling Bestemmingsplannen betaalden de waterschappen namelijk mee aan de aanleg van de waterhuishouding op een nieuwbouwlocatie. Inmiddels is de Bestuurlijke notitie Watertoets verschenen, waarin de uitkomsten van de landelijke discussie verwoord zijn. Gedeputeerde Staten van Noord-Holland hebben de uitgangspunten daarvan onderschreven en op 23 juli 2002 WBP2 alsnog in zijn geheel goedgekeurd. De ontwikkelkosten van waterstaatkundige infrastructuur komen daarmee ten laste van de initiatiefnemer.

samenwerking

De samenwerking van de waterschappen met andere partijen is bij de uitwerking van projecten en programma's voor specifieke gebieden sterk toegenomen. Gebiedsgericht beleid omvat het formuleren en uitvoeren van concrete maatregelen ter verbetering van het waterbeheer, de waterkwaliteit en de ecologische kwaliteit. Belangrijke initiatieven en projecten zijn het Masterplan 'Water voor Texel', Water Bindt, het Pact van Wieringen en het gebiedsprogramma Noord-Holland Midden.